

**OZIQ-OVQAT SANOATINI JOYLASHTIRISH VA RIVOJLANTIRISH
ASOSIY OMILLARI.**

**ОСНОВНЫЕ ФАКТОРЫ РАЗМЕЩЕНИЯ И РАЗВИТИЯ ПИЩЕВОЙ
ПРОМЫШЛЕННОСТИ**

**THE MAIN FACTORS OF THE LOCATION AND DEVELOPMENT OF THE
FOOD INDUSTRY**

Abdullayeva Gulyor Murodjonovna

Urganch davlat universiteti 1- bosqich magistranti

Магистр 1 ступени Ургенчского государственного университета

Urganch State University 1st stage master's degree

Annotatsiya: Oziq-ovqat bilan ta'minlanishini, balki iqtisodiy o'sishni, ish o'rinlarini yaratishni va eksport salohiyatini oshirishni ta'minlaydi. O'zbekiston Respublikasida oziq-ovqat sanoatining rivojlanishi va uni samarali joylashtirishda bir qator omillar muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu maqolada oziq-ovqat sanoatini joylashtirish va rivojlantirishga ta'sir ko'rsatadigan asosiy omillarni tahlil qilish maqsad qilingan.

Kalit so'zlar: Oziq-ovqat sanoati ,tabiiy resurslar, iqlim sharoiti, transport va infratuzilma, investitsiya, raqobat ,energiya manbalar, kaloriya, prognoz

Аннотация: Обеспечивает продовольственную безопасность, а также экономический рост, создание рабочих мест и экспортный потенциал. В развитии пищевой промышленности Республики Узбекистан и ее эффективном размещении

имеет значение ряд факторов. Целью данной статьи является анализ основных факторов, влияющих на размещение и развитие пищевой

Ключевые слова: Пищевая промышленность, природные ресурсы, климатические условия, транспорт и инфраструктура, инвестиции, конкуренция, источники энергии, калории, прогноз.

Abstract: Ensures food security, but also economic growth, job creation and export potential. A number of factors are important in the development of the food industry in the Republic of Uzbekistan and its effective deployment. This article aims to analyze the main factors affecting the location and development of the food industry.

Key words: Food industry, natural resources, climate conditions, transport and infrastructure, investment, competition, energy sources, calories, forecast

Oziq-ovqat sanoatining vazifasi Respublika aholisini to‘g‘ri va balanslashtirilgan ovqatlanish ratsionini shakllantirish uchun yetarli hajmda va assortimentda xilma-xil oziq-ovqat mahsulotlari bilan ta‘minlashga qaratilgan. Mutaxassislarning ta‘kidlashicha, inson salomatligi va umrining uzoqligi 70% uning ovqatlanish va hayot tarziga, 20% tibbiy xizmat holatiga va 10% uning hayotiy tug‘ma ko‘rsatkichlariga bog‘liq. Keltirilgan ma'lumotlar inson salomatligining qolati va umrini uzaytirishda oziq - ovqat va uni ishlab chiqaruvchi sanoatning ahamiyati haqida aniq tasavvur beradi. Oziq-ovqat mahsulotlarini aholining faol va sog‘lom turmush ehtiyoji uchun zarur miqdorda sotib olish kafolatlangan jismoniy va iqtisodiy imkoniyati – uning yashashi, jamiyatning sotsial barqarorligi va mamlakatda pozitiv demografik holatning asosiy shartidir.

Chet el olimlarining bashorat qilishlariga qaraganda, oziq-ovqat yetishmasligi muammosi yaqin kelajakda dunyoda birinchi navbatdagi dolzarb masalaga aylanadi.

BMT prognozi bo'yicha sayyoramiz aholisining soni 2050 yilda 9 mlrd. kishiga yetadi, bu esa biosfera barqarorligining kritik chegarasidan 4 marta ziyod. Katta yer maydonlarini o'zgarishi va ishlash yo'li bilan dunyoda don yetishtirishni yanada kengaytirish imkoniyati cheklangan, bu esa istiqbolda oziq-ovqat tangligining kuchayishiga olib keladi. Aholi oziq - ovqat bilan ta'minlanganligining eng umumlashgan ko'rsatkichi, FAO tavsiyasi bo'yicha har bir kishi sutkalik ovqatlanish ratsionining kaloriya miqdori hisoblanadi. Hozirgi davrda oziq - ovqat mahsulotlarini o'rtacha sutkalik iste'mol qilish. Yevropa Ittifoqi mamlakatlarida 3390 kkal, AQSh da - 3650, Lotin Amerikasida - 2790, rivojlanayotgan Osiyoda - 2650 kkalni tashkil etadi. Sutkalik ovqatlanish ratsioni O'zbekistonda o'rtacha 2700 - 2800 kkal. Sutkalik ovqatlanish kaloriyaliligi darajasini oshirish, birinchi navbatda, mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirish va xalq farovonligini yuksaltirish bilan bog'liq. Oziq-ovqat sanoatining faoliyati tarmoq korxonalariga xomashyo yetkazib beruvchi qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishining rivojlanish darajasi bilan belgilanadi. Oziq-ovqat mahsulotlarining miqdori va sifati, uning assortimenta dehqonchilik va chorvachilik mahsulotlarining hajmiga bevosita bog'liq.

Agrosanoat kompleksi iqtisodiyotning eng muhim tarmoqlaridan biri va mamlakat aholisini oziq-ovqat bilan ta'minlashda asosiy ro'l o'ynaydi. Mustaqillik yillarida O'zbekistonda bozor iqtisodiyotining asosiy xususiy mulkchilik ustuvorligini amalda ta'minlash , agrosanoat kompleksi faoliyatini takomillashtirish va yanada rivojlantirish bo'yicha mustahkam qonuniy asos yaratildi. Mamlakat iqtisodiyotini barkaror rivojlantirish, yangi ish joylari yaratish va aholi daromadlarini oshirishning xuquqiy kafolatlari va qulay faoliyat ko'rsatish muhiti shakllantirildi. Buning natijasi sifatida quyidagi misolni keltirish mumkin.

Ushbu amalga oshirilayotgan tadqiqotimiz doirasida oziq-ovqat sanoatini rivojlantirish bo'yicha mahalliy olimlarimizning tadqiqotlari o'rganib chiqildi. Jumladan

N.M. Ziyavitdinovanning tadqiqotlarida oziq-ovqat sanoati korxonalarida bozor strategiyasini shakllantirishda, ularni rivojlantirish yoʻnalishlarini ishlab chiqishda va tarmoq boshqaruvining tashkiliy tuzilishi takomillashtirilgan. Shuningdek, Oʻzbekiston Respublikasi Statistika qoʻmitasi. (2022). "Oziq-ovqat sanoati rivojlanishining asosiy yoʻnalishlari" oziq-ovqat sanoati haqida maʼlumot berilgan. Mazkur tadqiqot ishida yuqoridagi ishlardan farqli oʻlaroq oziq-ovqat sanoatini joylashtirish va rivojlantirish xususida soʻz yuritildi.

Oziq-ovqat sanoatini joylashtirishning muvaffaqiyati, asosan, tabiiy resurslarning mavjudligi, iqlim sharoiti va ishlab chiqarish imkoniyatlariga bogʻliqdir. Oʻzbekistonda oziq-ovqat sanoatini joylashtirishda quyidagi asosiy omillar muhim rol oʻynaydi:

1. Tabiiy resurslar: Oziq-ovqat sanoatining rivojlanishiga tabiiy resurslar bevosita taʼsir qiladi. Mamlakatda paxta, bugʻdoy, guruch, meva va sabzavotlar kabi qishloq xoʻjaligi mahsulotlarining boy zaxiralari mavjud. Ushbu resurslardan samarali foydalanish sanoatni joylashtirish va rivojlantirishda muhim rol oʻynaydi. Misol uchun, qishloq xoʻjaligi mahsulotlarini qayta ishlash zavodlari meva-sabzavotlar yetishtiriladigan hududlarda joylashgan boʻlishi kerak.

2. Iqlim sharoiti: Oʻzbekistonning iqlimi oziq-ovqat sanoatining joylashishi uchun qulay hisoblanadi. Issiq iqlim, paxta va boshqa qishloq xoʻjaligi mahsulotlari uchun ideal sharoitlar yaratadi. Bu, oʻz navbatida, oziq-ovqat sanoati tarmoqlarining rivojlanishiga yordam beradi.

3. Transport va infratuzilma: Oziq-ovqat sanoatini joylashtirishda transport va infratuzilmaning rivojlanishi juda muhim. Yaxshi transport tarmogʻi oziq-ovqat mahsulotlarini ishlab chiqarish joylaridan isteʼmol bozorlariga tez va samarali yetkazib berishga yordam beradi. Oʻzbekistonning temir yoʻl, avtomobil yoʻllari va logistika infratuzilmasi oziq-ovqat sanoatini rivojlantirishda katta ahamiyatga ega.

4. Energiya manbalari: Oziq-ovqat sanoati uchun zarur bo'lgan energiya manbalari ishlab chiqarish joylarida mavjud bo'lishi kerak. O'zbekistonda energiya resurslari, xususan, gaz va elektr energiyasi, sanoat tarmoqlarini joylashtirishda muhim omil hisoblanadi.

Oziq-ovqat sanoatini rivojlantirishda bir qator ijtimoiy, iqtisodiy va texnologik omillar ta'sir ko'rsatadi. Oziq-ovqat sanoatining samarali rivojlanishi uchun quyidagi omillar zarur:

- Investitsiyalar va moliyaviy qo'llab-quvvatlash: Oziq-ovqat sanoatini rivojlantirish uchun investitsiyalarni jalb qilish va moliyaviy qo'llab-quvvatlash juda muhim. Mamlakatda sanoatni modernizatsiya qilish, yangi texnologiyalarni joriy etish va ishlab chiqarish quvvatlarini oshirish uchun davlat tomonidan moliyaviy rag'batlantirishlar va imtiyozlar taqdim etilmoqda.
- Texnologik innovatsiyalar: Zamonaviy texnologiyalarni ishlab chiqarish jarayonlariga joriy etish oziq-ovqat sanoatining samaradorligini oshirishga yordam beradi. Yangi texnologiyalar mahsulot sifatini yaxshilash, ishlab chiqarish xarajatlarini qisqartirish va yangi mahsulotlar ishlab chiqarishga imkon yaratadi.
- Ishlab chiqarishning diversifikatsiyasi: Oziq-ovqat sanoatining rivojlanishi ishlab chiqarishning diversifikatsiyasiga bog'liq. Faqatgina qishloq xo'jaligi mahsulotlarini qayta ishlashdan tashqari, yangi turdagi oziq-ovqat mahsulotlarini ishlab chiqarish, shu jumladan organik va sog'lom oziq-ovqatlarni ishlab chiqarishga e'tibor qaratish kerak.
- Mehnat resurslari va malakali kadrlar: Sanoatni rivojlantirishda malakali ishchi kuchi va menejerlar katta ahamiyatga ega. Oziq-ovqat sanoatida ishlovchi kadrlarni tayyorlash, ularning malakasini oshirish va ilmiy-tadqiqot ishlarini olib borish sanoatning rivojlanishiga ijobiy ta'sir qiladi.

- Raqobatbardoshlik: Oziq-ovqat sanoatining rivojlanishida raqobatbardoshlikni ta'minlash muhimdir. Sanoatni global bozorlar bilan bog'lash, xalqaro sifat standartlariga mos mahsulotlar ishlab chiqarish va eksport imkoniyatlarini kengaytirish raqobatbardosh bozorni yaratadi.

Oziq-ovqat sanoatini joylashtirish va rivojlantirishda tabiiy resurslar, iqlim sharoiti, infratuzilma, investitsiyalar va texnologik innovatsiyalar muhim omillar hisoblanadi. Mamlakatning oziq-ovqat sanoatining samarali rivojlanishi uchun bu omillarni hisobga olib, to'g'ri strategiyalarni ishlab chiqish zarur. Shuningdek, innovatsiyalar va yangi texnologiyalarni joriy etish, ishchi kuchining malakasini oshirish va raqobatbardosh mahsulotlar ishlab chiqarish oziq-ovqat sanoatining kelajakdagi muvaffaqiyatini ta'minlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Statistika qo'mitasi. (2022). "Oziq-ovqat sanoati rivojlanishining asosiy yo'nalishlari". Toshkent: O'zbekiston Statistika nashriyoti.
2. Abdullayev, A., & Sultonova, D. (2019). "Oziq-ovqat ishlab chiqarishni modernizatsiya qilishning muhim omillari." Tashkent: Fan va texnologiyalar akademiyasi. - Oziq-ovqat ishlab chiqarish jarayonlarini takomillashtirishga qaratilgan tadqiqotlar.
3. Rahmonov, M. (2020). "Oziq-ovqat sanoatining iqtisodiy rivojlanishi." Tashkent: O'zbekiston milliy universiteti nashriyoti. - Ushbu kitobda oziq-ovqat sanoatining iqtisodiy jihatlari va hududiy xususiyatlari batafsil yoritilgan
4. Xolmatova, G. (2021). "O'zbekistonning oziq-ovqat sanoati: muammolari va yechimlar." Tashkent: Iqtisodiyot institutining nashriyoti. - Mavzuga oid muammolarni tahlil qiluvchi maqola yoki dissertatsiya.

5. G'afurov, I., & Mirzaev, F. (2022). "Hududiy rivojlanish va oziq-ovqat sanoati." Tashkent: Iqtisodiyot va tadbirkorlik fakulteti nashriyoti. - Hududlarning oziq-ovqat sanoatini rivojlantirishdagi o'ziga xosligi haqida
6. Turabjonov Sadriddin , Hamraqulov G'ofurjon ,Ilhomjonov Po'lat . "O'zbekiston Respublikasi oziq - ovqat sanoati qisqacha tarixi,rivojlanish istiqbollari ,muammolari "(2014 y)